



## **Posudek oponenta diplomové práce**

**Jméno studentky:** Michaela Krotká  
**Název práce:** *Role učitele v současné společnosti*  
**Jméno vedoucí práce:** Ivana Havlínová

Michaela Krotká si ve své diplomové práci *Role učitele v současné společnosti* vytkla za cíl „přispět k zorientování se ve složité problematice učitelství v současné době,“ (s. 10) a to tím, že představí, „jaká je role učitele v současné české společnosti,“ a bude se „věnovat změnám, které v učitelské profesi nastaly“ (s. 8).

Co se týče metody práce, ta není zcela jasně vymezená, i když na základě *Úvodu* a celkového pojetí práce se dá snadno rekonstruovat. Zdá se, že metodou práce je nejprve představit vybraná filosofická pojetí výchovy a dále představit „společenské souvislosti, které ovlivňují postavení učitele v současné době“ (s. 8). V rámci těchto obecných východisek, pak diplomantka na základě práce s odbornou literaturou a s aktuálními právními dokumenty popisuje jednotlivé aspekty současné učitelské profese v ČR a tento postup ještě doplňuje drobným ilustrativním dotazníkovým šetřením (o němž se podrobněji zmíním níže).

Obecně proti zvolené metodě nelze mít námitky, nicméně je možné kritizovat její konkrétní provedení, a to v následujících ohledech:

- (a) Není vlastně jasné, k čemu slouží filosofická a sociologická část práce, když pak autorka se zde uvedenými závěry dále nepracuje. Například nijak neřeší otázku, zda pojetí výchovy a role učitele např. ve školské reformě odpovídá skutečnosti, že „výchova [...] pomáhá člověku najít si své místo v tomto světě,“ (s. 15) k čemuž jakožto cíli výchovy došla v závěru podkapitoly *Filosofie výchovy*.
- (b) Jednotlivé části práce spolu nejsou logicky provázány, ale spíše jen stojí vedle sebe. Diplomantka např. ve třetí kapitole podá vymezení role učitele – víceméně zde přebírá vymezení J. Vašutové –, ale již pak neřeší, zda se toto vymezení překrývá s vymezením postavení učitele v zákonech ČR.
- (c) Problematické je také vymezení, respektive v některých případech nevymezení, základních termínů, se kterými M. Krotká ve své práci pracuje. Autorka se sice snaží o vymezení termínu *výchova*, ale další v práci často používaný termín, totiž *vzdělávání*, nijak nevymezuje. Stejně

tak nechává bez definice samotný termín *učitel*, byť v tomto případě lze říci, že tento pojem je vymezen v kapitolách *Role učitele* a *Učitel v mezích zákona*. Co se týče pojmu *výchova*, s jistými náznaky jeho výměru se můžeme setkat v části *Filosofie výchovy*, ale autorka zde nedochází k definici výchovy, se kterou by mohla pracovat ve zbytku své práce, protože výchovu definuje buď zcela nedostatečným a nic nevysvětlujícím způsobem („o výchově můžeme hovořit jen tehdy, pokud je někdo, kdo vychovává, a někdo, kdo je vychováván.“ – s. 13), anebo uvádí definici od R. Palouše, ovšem o ní prohlásí, že „tato definice je v současné době neudržitelná“ (s. 14), aniž by zdůvodnila proč či nabídla definici jinou. A když si je sama diplomantka vědoma toho, jak důležitý je pro její práci termín *role*, resp. *role učitele*, proč se vymezením tohoto pojmu zabývá až zhruba v polovině práce (kapitola 3)?

Co se týče ilustrativního dotazníkového šetření, které autorka představuje na s. 34 – 36 a v *Přílohách Dotazník č. 1* a *Dotazník č. 2*, zde je třeba připomenout – protože diplomantka, tak v práci nečiní –, že závěry z provedených dotazníkových šetření jsou vzhledem k nulové reprezentativnosti a použité kvantitativní metodice zcela neprůkazné a mají jen ilustrativní hodnotu. Bohužel se zdá (s. 36, s. 38), že diplomantka si této ilustrativnosti není vědoma. Dále je překvapivé, že přestože se autorka rozhodla provést dotazníkové šetření, tak se v literatuře neobjevují žádné tituly týkající se metod výzkumu. Problematický je ostatně i *Dotazník č. 2*, neboť v dotazníku se u otázek, respektive výroků, nemají vyskytovat vysvětlující poznámky pod čarou, ale výroky mají být formulovány tak, aby byly srozumitelné bez poznámek. Dále je otázkou, když diplomantka v *Dotazníku č. 1* použila obrázek panáčka – ideálního učitele, proč s tímto výzkumným nástrojem nepracovala dále a neprovedla například analýzu toho, kde jsou vzhledem k obrázku které vlastnosti umístěny. V prezentaci výsledků ankety se pak objevuje nejasný termín „pořadí“. Co znamená „pořadí“, o kterém diplomantka píše na s. 35? Jsou „pořadí“ ty vlastnosti, které dotazovaní studenti kladli na první místo (a proč to dělali, když *Dotazník č. 1* je k tomu – alespoň podle příloh přidaných k diplomové práci – nevyzývá), anebo se pod termínem „pořadí“ skrývá četnost odpovědí?

Co se týče struktury práce, ta odpovídá zvolené metodě a je víceméně logická, tj. autorka nejprve představí filosofické a sociologické aspekty výchovy a následně se věnuje otázkám spojeným se specifiky učitelství profesí v moderní české společnosti – problematice role učitele; vymezení postavení a povinností a práv učitele v zákonech ČR; zabývá se rovněž školskou reformou a také státními maturitami. Je ovšem otázkou, proč se diplomantka ve své práci na zhruba čtyřech stranách zabývá nově zaváděnou státní maturitou v ČR, když kromě výčtu nových povinností pro učitele, nijak nerozebírá dopady (případně existenci či neexistenci takovýchto dopadů), které má zavedení státních maturit na „roli učitele v současné společnosti“. Právě zmíněný problém ostatně jen ilustruje výše uvedený metodologický problém malého provázání jednotlivých částí diplomové práce.

Co se týče vlastního obsahu předkládané diplomové práce, zde za největší nedostatek považují povrchnost jednotlivých kapitol, která ve spojení se skutečností, že jednotlivé kapitoly spolu nejsou

provázány tak, aby ukázaly hlubší souvislosti „role učitele v současné české společnosti“, vede k tomu, že diplomová práce M. Krotké je jen nezajímavou kompilací, která nijak zvlášť nepřispívá k „zorientování se ve složité problematice učitelství v současné době“. Ostatně tento zásadní nedostatek práce se projevuje v jejím *Závěru*, jenž je jen shrnutím jednotlivých kapitol a nepřináší skutečné závěry, které by vyplývaly z diplomantčiných – bohužel neprovedených – analýz či z již vícekrát zmiňovaného uvedení jednotlivých faktů a pojetí do vzájemných souvislostí.

Jako příklad povrchního zpracování může sloužit víceméně celá podkapitola *Sociologická východiska*, kde nám autorka například bez přílišného rozvíjení oznamuje: „Jedním z faktorů, který výrazně zasahuje do procesu výchovy a vzdělávání, je i technologický rozvoj. (s. 17); „Na výchovu a vzdělávání má vliv i demografický vývoj společnosti. Nízká nebo naopak vysoká porodnost mohou ve školství ovlivnit velikost školních tříd, počty učitelů a někdy i samotnou existenci škol všech stupňů. (s. 19). Problémů je ovšem v práci více. Diplomantka například pracuje s nijak nedoloženými tvrzeními o situaci učitelů občanské výchovy na základních školách (s. 19 - 20). Autorka rovněž uvádí vzájemně protichůdná tvrzení, když na s. 26 s odkazem na data Sociologického ústavu AV ČR uvádí, že prestiž učitelského povolání je vysoká, zatímco o pár stránek dříve (s. 16 a s. 18) tvrdí či implikuje, že učitelství má nízkou prestiž. Někdy se také zdá, že si studentka není vědoma širších společenských souvislích. Například na s. 25 se dočteme, že: „Učitelství je v mnohém odlišné od ostatních profesí. Charakteristickým ukazatelem je feminizace.“ To je autorka přesvědčena, že neexistují jiné profese, kterých se problematika feminizace týká?

Na předkládané práci je třeba ocenit adekvátní práci s prameny a s literaturou a rovněž srozumitelný a kultivovaný jazyk bez gramatických a stylistických chyb (byť lze na některých místech nalézt drobné překlepy či výpadky z vazeb). Práce je rovněž vhodně vybavena přílohami. Ačkoliv, co se týče použitých zdrojů, je otázkou, proč, když autorka uvádí, že „za hlavní autoritu filosofie výchovy je považován Eugen Fink, který se zabýval vymezením možností a mezí výchovy“ (s. 11), tak proč nepracuje přímo s díly E. Finka, ale omezuje se na jeden česky psaný článek o Finkově filosofii výchovy.

**Závěr:** Ačkoli má práce výše zmíněné metodologické a obsahové nedostatky, po formální stránce je téměř bezchybná a splňuje minimální požadavky kladené na tento typ textů, takže ji doporučuji k obhajobě.

PhDr. Zuzana Kubišová

V Praze, 11.5.2011